

Penmail

Jaargang 3, nr. 3 - Juli 2008

Uitgave: Werkgroep Kinderhandschrift

Redactie: Dick Schermer (dick.schermer@zonnet.nl)

Gratis kwartaalblad met informatie over kinder- en jeugdschrift

Doel en doelgroep

Met deze Penmail willen we mensen met belangstelling voor het schrift van kinderen en jeugdigen regelmatig informeren.

We vermoeden dat er bij meerdere groepen behoefte bestaat aan regelmatige informatie op dit gebied: Schrijfpedagogische Hulpverlening (SPH), Vereniging van Leraren Schoonschrijven en Machineschrijven (VLSM), Nederlandse Orde van Grafologen (NOG), Landelijke Bond van Remedial Teachers (LBRT), Onderwijsadviesdiensten (schrijfspecialisten), schrijftherapeuten.

Afbakening

Penmail zal zich vooral richten op de volgende terreinen: Schrijfonderwijs, schrijfmethoden, schrijfmateriaal, schriftontwikkeling, schrijftests, verband tussen handschrift en persoonlijkheid, pedagogische grafologie.

Informatie op het gebied van krabbels, tekeningen en kalligrafie vallen buiten onze doelstelling.

Presentatie

We stellen ons voor in Penmail enige afwisseling in de informatie aan te brengen. Nu eens zal er naar een uitgave worden verwezen. Dan weer is er een bespreking, of volgt de letterlijke weergave.

0-0-0-0-0

Kenmerken van linkshandig schrijven

Zeer recent verscheen het verslag van een vergelijkend onderzoek naar kenmerken van linkshandig schrift. Deze serieuze studie werd gedaan door Hartmut Mutschler, Ilona Mattisek, Renate Joos en Katja Rehm. Hiermee beschikken we over een goed voorbeeld van verantwoord en tegelijk praktisch onderzoek.

Er zijn 15 speciale kenmerken gevonden die vaak voorkomen bij linkshandige schrijvers. De hoogst scorende kenmerken zijn wel, en voor het schrijfonderwijs noodzakelijk te bedenken:

- contra-horizontale bewegingen: dwarshalen die van rechts naar links worden getrokken, zoals bij de t-streep;

- omgekeerde bewegingsrichting van ovalen, bijv. de 'O' en 'Q', die met de klokwijzers mee worden geschreven.

De vertaling van dit onderzoeksverslag (17 blz.) is bij de redactie op te vragen.

O wie schwer ist das Schreiben

Der, der nicht weiss zu schreiben, glaubt nicht, dass dies eine Arbeit sei.

O wie schwer ist das Schreiben: es trübt die Augen,
quetscht die Nieren und bringt zugleich allen Gliedern Qual.

Drei Finger schreiben, der ganze Körper leidet.

Schreiber, 8. Jahrhundert

Hoe leert een linkshandige schrijven?

In maart kwam het artikel (5 blz.) onder deze titel gereed. Het omvat de volgende onderdelen: Inleiding – Wat de literatuur zegt – Wat schrijfmethoden zeggen (Pennestreken en Zwart op wit) – Conclusie – Literatuur (13 bronnen)

Dit artikel is bij de redactie op te vragen.

Schrijven in de bovenbouw van de basisschool

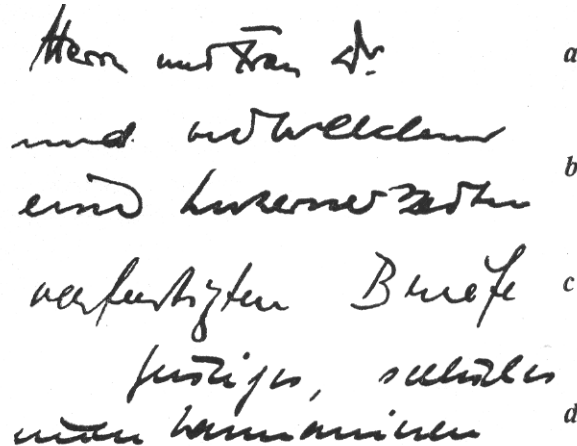
In het bekende Tijdschrift voor Remedial Teaching 2008/2 geeft Alger van Hagen aan hoe de leesbaarheid van schrijfproducten planmatig kan worden verbeterd. Na een omschrijving van het begrip 'leesbaarheid' onderscheidt hij een viertal types en vermeldt daar de kenmerken van. Naar aanleiding van zijn onderzoek bij twintig bovenbouwlerearen trekt hij tien (kritische) conclusies. Schrijflessen over leesbaarheid in methodes komen ter sprake. Een plan van aanpak bestaat uit een drietal stappen: vaststellen van leesbaarheidsaspecten (1), systematisch beoordelen van schrijfproducten (2), effectieve oefenstof (3). Er worden 8 beoordelingscriteria genoemd bij de eerste stap. Bij de derde stap worden 5 variabelen in de oefenstof vermeld. Het artikel eindigt met een voorbeeldles over 'schriftgrootte'.

Intelligentie/begaafdheid

De belangrijkste kenmerken voor intelligentie, dan wel de vermindering daarvan, zijn:

1. Ingebonden boventekens en handige, unieke streekverbindingen en letterverknopingen.
2. De streekvoering mag niet star-levenloos of slap zijn.
3. Persoonlijke eigenheid door afwijking van het schrijvoorbeeld van de school en rijkdom van kwaliteit van het schriftbeeld.
4. Natuurlijkheid en dynamiek en niet gedwongen gekunsteldheid.
5. Duidelijke ritmische verdeling van het schrift en geen wanordelijkheid, verwardheid of mathematisch nauwkeurig volgen van de liniatuur.
6. Aanvullend moet men onthouden, dat overdreven grootte en zwellingen van welke aard ook het intelligentieniveau in principe eerder verlagen.

Bron: Intelligenz, in: Was kann der Laie aus der Handschrift lesen? Dr. Kurt Rohner, ca. 1945

Handschrift van hoogbegaafden (Bron: Rohner)

Eerste ervaringen van ouders en kinderen (na vier maanden Leonardo onderwijs) in Venlo (januari 2008):

- kinderen gaan weer graag naar school
- kinderen geven aan zich uitgedaagd te voelen
- ouders geven aan dat kinderen zowel mentaal als fysiek "lekker moe" zijn
- kinderen spreken weer af met andere kinderen
- kinderen hebben weer een gezonde eetlust
- ouders geven aan dat de grote lichamelijke onrust en de woede aanvallen thuis verdwenen zijn
- ouders geven aan dat ze hun "oude" kind weer terug hebben, dat zichzelf kan en mag zijn
- ouders geven aan dat kinderen weer een positief zelfbeeld hebben gekregen, dat ook zijn uitwerking heeft op het functioneren buiten school (b.v. sportclubs)